

MISSATGE DEL SANT PARE
FRANCESC
PER A LA CELEBRACIÓ DE LA
53a JORNADA MUNDIAL DE LA PAU

1 DE GENER DE 2020

**LA PAU COM A CAMÍ D'ESPERANÇA:
DIÀLEG, RECONCILIACIÓ I CONVERSIÓ ECOLÒGICA**

1. La pau, camí d'esperança davant dels obstacles i les proves

La pau, com a objecte de la nostra esperança, és un bé preciós, al qual aspira tota la humanitat. Esperar en la pau és una actitud humana que conté una tensió existencial, i d'aquesta manera qualsevol situació difícil «es pot viure i acceptar si porta a una meta, si podem estar segurs d'aquesta meta i si aquesta meta és tan gran que justifiqui l'esforç del camí».¹ En aquest sentit, l'esperança és la virtut que ens posa en camí, ens dona ales per avançar, fins i tot quan els obstacles semblen insuperables.

La nostra comunitat humana porta, en la memòria i en la carn, els signes de les guerres i dels conflictes que s'han produït, amb una creixent capacitat destructiva, i que no deixen d'afectar especialment als més pobres i als més dèbils. Nacions senceres s'afanyen també per alliberar-se de les cadenes de l'explotació i de la corrupció, que alimenten l'odi i la violència. Encara avui, a tants homes i dones, infants i gent gran se'ls nega la dignitat, la integritat física, la llibertat, inclosa la llibertat religiosa, la solidaritat comunitària, l'esperança en el futur. Moltes víctimes innocents carreguen sobre elles el turment de la humiliació i l'exclusió, del dol i la injustícia, per no dir els traumes resultants de l'acarnissament sistemàtic contra el seu poble i els seus éssers estimats.

Les proves terribles dels conflictes civils i internacionals, sovint agreujats per la violència sense pietat, marquen durant molt de temps el cos i l'ànima de la humanitat. Realment, tot tipus de guerra és un fratricidi que destrueix el mateix projecte de fraternitat, inscrit en la vocació de la família humana.

Sabem que la guerra sovint comença per la intolerància a la diversitat de l'altre, la qual cosa fomenta el desig de possessió i la voluntat de domini. Neix en el cor de l'home per l'egoisme i la supèrbia, per l'odi que instiga a destruir, a tancar l'altre en una imatge negativa, a excloure'l i eliminar-lo. La guerra es nodreix de la perversió de les relacions, de les ambicions hegemòniques, dels abusos de poder, de la por a l'altre i a la diferència vista com un obstacle; i alhora alimenta tot això.

És paradoxal, com vaig assenyalar durant el recent viatge al Japó, que «el nostre món viu la dicotomia perversa de voler defensar i garantir l'estabilitat i la pau en base a una falsa seguretat sustentada per una mentalitat de por i desconfiança, que acaba per enverinar les relacions entre pobles i impedir tot diàleg possible. La pau

¹Benet XVI, Carta enc. *Spe salvi* (30 novembre 2007), 1.

i l'estabilitat internacional són incompatibles amb qualsevol intent de construir sobre la por a la mútua destrucció o sobre una amenaça d'anihilació total; només és possible des d'una ètica global de solidaritat i cooperació al servei d'un futur plasmat per la interdependència i la corresponsabilitat entre tota la família humana d'avui i de demà».²

Qualsevol situació d'amenaça alimenta la desconfiança i el replegament en la pròpia condició. La desconfiança i la por augmenten la fragilitat de les relacions i el risc de violència, en un cercle viciós que mai no pot conduir a una relació de pau. En aquest sentit, fins i tot la dissuasió nuclear no pot crear més que una seguretat il·lusòria.

Per tant, no podem pretendre que es mantingui l'estabilitat en el món a través de la por a l'anihilació, en un equilibri altament inestable, suspès a la vora de l'abisme nuclear i tancat dins dels murs de la indiferència, en el qual es prenen decisions socioeconòmiques, que obren el camí als drames del descart de l'home i de la creació, en lloc de protegir-se els uns als altres.³ Aleshores, ¿com podem construir un camí de pau i reconeixement mutu? ¿Com podem trencar la lògica morbosa de l'amenaça i la por? ¿Com podem acabar amb la dinàmica de desconfiança que preval actualment?

Hem de buscar una veritable fraternitat, que estigui basada sobre el nostre origen comú en Déu i exercida en el diàleg i la confiança recíproca. El desig de pau està profundament inscrit en el cor de l'home i no hem de resignar-nos a res que sigui menys que això.

2. La pau, camí d'escolta basat en la memòria, en la solidaritat i en la fraternitat

Els *Hibakusha*, els supervivents dels bombardejos atòmics d'Hiroshima i Nagasaki, es troben entre el qui mantenen avui viva la flama de la consciència col·lectiva, testificant a les generacions següents l'horror del que va succeir-hi l'agost de 1945 i el sofriment indescriptible que continua fins als nostres dies. El seu testimoni desperta i preserva d'aquesta manera el record de les víctimes, perquè la consciència humana s'enforteixi cada vegada més contra tot desig de dominació i destrucció: «No podem permetre que les actuals i les noves generacions perdin la memòria dels fets ocorreguts, aquesta memòria que és garant i estímul per a construir un futur més just i més fratern».⁴

Com ells, arreu del món moltes persones ofereixen a les generacions futures el servei essencial de la memòria, que ha de mantenir-se no només per evitar cometre novament els mateixos errors o perquè no es tornin a proposar els esquemes il·lusoris del passat, sinó també perquè aquesta memòria, fruit de l'experiència, constitueixi l'arrel i suggereixi el camí per a les decisions de pau presents i futures.

²*Discurs sobre les armes nuclears*, Nagasaki, Parc de l'epicentre de la bomba atòmica, 24 novembre 2019.

³Cf. *Homilia a Lampedusa*, 8 juliol 2013.

⁴*Trobada per la pau*, Hiroshima, Memorial de la Pau, 24 novembre 2019.

La memòria és, encara més, l'horitzó de l'esperança: moltes vegades, en la foscor de guerres i conflictes, el record d'un petit gest de solidaritat rebut pot inspirar també opcions valentes i fins i tot heroïques, pot posar en marxa energies noves i revifar una esperança nova tant en els individus com en les comunitats.

Obrir i traçar un camí de pau és un desafiament molt complex, ja que els interessos que hi ha en joc en les relacions entre persones, comunitats i nacions són múltiples i contradictoris. En primer lloc, cal apel·lar a la consciència moral i a la voluntat personal i política. La pau brolla de les profunditats del cor humà i la voluntat política sempre necessita revitalització, per a obrir processos nous que reconciliïn i uneixin les persones i les comunitats.

El món no necessita paraules buides, sinó testimonis convençuts, artesans de la pau oberts al diàleg sense exclusió ni manipulació. De fet, no es pot realment assolir la pau sense que hi hagi un diàleg convençut d'homes i dones que busquin la veritat més enllà de les ideologies i de les opinions diferents. La pau «ha d'edificar-se contínuament»,⁵ un camí que fem junts buscant sempre el bé comú i compromentent-nos a complir la nostra paraula i respectar les lleis. El coneixement i l'estimació pels altres també poden créixer en l'escolta mútua, fins al punt de reconèixer en l'enemic el rostre d'un germà.

Per tant, el procés de pau és un compromís constant en el temps. És un treball pacient que busca la veritat i la justícia, que honora la memòria de les víctimes i que s'obre, pas a pas, a una esperança comuna, més forta que la venjança. En un Estat de dret, la democràcia pot ser un paradigma significatiu d'aquest procés, si es basa en la justícia i en el compromís de salvaguardar els drets de cadascú, especialment si és feble o marginat, en la recerca contínua de la veritat.⁶ És una construcció social i una tasca en progrés, en la qual cadascú contribueix responsablement a tots els nivells de la comunitat local, nacional i mundial.

Com ressaltava sant Pau VI: «La doble aspiració cap a la igualtat i la participació s'encamina a promoure un tipus de societat democràtica. [...] Això indica la importància de l'educació per a la vida en societat, on, a més de la informació sobre els drets de cadascú, sigui recordat el seu necessari correlatiu: el reconeixement dels deures de cadascú de cara als altres; el sentit i la pràctica del deure estan mútuament condicionats pel domini d'un mateix, així com també a l'acceptació de les responsabilitats i dels límits posats a l'exercici de la llibertat de la persona individual o del grup».⁷

Per contra, la fractura entre els membres d'una societat, l'augment de les desigualtats socials i la negativa a utilitzar les eines per al desenvolupament humà integral posen en perill la recerca del bé comú. En canvi, el treball pacient basat en el poder de la paraula i la veritat pot despertar en les persones la capacitat de compassió i solidaritat creativa.

⁵Conc. Ecum. Vat. II, Const. past. *Gaudium et spes*, 78.

⁶Cf. Benet XVI, *Discurs als dirigents de les associacions cristianes de treballadors italians*, 27 gener 2006.

⁷Carta. ap. *Octogesima adveniens* (14 maig 1971), 24.

En la nostra experiència cristiana, recordem constantment Crist, que va donar la vida per la nostra reconciliació (cf. Rm 5,6-11). L'Església participa plenament en la recerca d'un ordre just, i continua servint al bé comú i alimentant l'esperança de pau a través de la transmissió dels valors cristians, l'ensenyament moral i les obres socials i educatives.

3. La pau, camí de reconciliació en la comunió fraterna

La Bíblia, d'una manera particular a través de la paraula dels profetes, crida les consciències i els pobles a l'aliança de Déu amb la humanitat. Es tracta d'abandonar el desig de dominar els altres i aprendre a veure's com a persones, com a fills de Déu, com a germans. Mai no s'ha d'encasellar l'altre pel que va poder dir o fer, sinó que ha de ser considerat per la promesa que porta dintre seu. Només triant el camí del respecte serà possible trencar l'espiral de venjança i emprendre el camí de l'esperança.

Ens guia el passatge de l'Evangelí que mostra el següent diàleg entre Pere i Jesús: «“Senyor, quantes vegades hauré de perdonar al meu germà el mal que m'haurà fet? Set vegades?”. Jesús li respon: “No et dic set vegades, sinó setanta vegades set”» (Mt 18,21-22). Aquest camí de reconciliació ens crida a trobar en el més profund dels nostres cors la força del perdó i la capacitat de reconèixer-nos com a germans i germanes. Aprendre a viure en el perdó augmenta la nostra capacitat de convertir-nos en dones i homes de pau.

El que afirmem de la pau en l'àmbit social val també en el polític i econòmic, ja que la qüestió de la pau impregna totes les dimensions de la vida comunitària: mai no hi haurà una pau veritable tret que siguem capaços de construir un sistema econòmic més just. Com va escriure fa deu anys Benet XVI a la Carta encíclica *Caritas in veritate*: «La victòria sobre el subdesenvolupament requereix actuar no sols en la millora de les transaccions basades en la compravenda, o en les transferències de les estructures assistencials de caràcter públic, sinó sobretot en l'obertura progressiva en el context mundial a formes d'activitat econòmica caracteritzada per certs marges de gratuïtat i de comunió» (n. 39).

4. La pau, camí de conversió ecològica

«Si una mala comprensió dels nostres propis principis a vegades ens ha dut a justificar el maltractament a la natura o el domini despòtic de l'ésser humà sobre les coses creades, o les guerres, la injustícia i la violència, els creients hem de reconèixer que d'aquesta manera hem estat infidels al tresor de saviesa que havíem de custodiar».⁸

Davant les conseqüències de la nostra hostilitat cap als altres, la falta de respecte per la casa comuna i l'explotació abusiva dels recursos naturals —vistos com a eines útils únicament per al benefici immediat, sense respecte per les comunitats locals, pel bé comú i per la natura—, necessitem una conversió ecològica.

⁸Carta enc. *Laudato si'* (24 maig 2015), 200.

El recent Sínode sobre l'Amazònia ens duu a renovar la crida a una relació pacífica entre les comunitats i la terra, entre el present i la memòria, entre les experiències i les esperances.

Aquest camí de reconciliació és també escolta i contemplació del món que Déu ens va donar per convertir-lo en la nostra casa comuna. De fet, els recursos naturals, les nombroses formes de vida i la terra mateixa se'ns confien per ser "cultivades i preservades" (cf. Gn 2,15) també per a les generacions futures, amb la participació responsable i activa de cadascú. A més, necessitem un canvi en les conviccions i en la mirada, que ens obri més a la trobada amb l'altre i a l'acollida del do de la creació, que reflecteix la bellesa i la saviesa de seu Creador.

D'aquí sorgeixen, en particular, motivacions profundes i una forma nova de viure a la casa comuna, de trobar-se els uns amb els altres des de la pròpia diversitat, de celebrar i respectar la vida rebuda i compartida, de preocupar-se per les condicions i models de societat que afavoreixen la florida i la permanència de la vida en el futur, d'incrementar el bé comú de tota la família humana.

Per tant, la conversió ecològica a la qual apel·lem ens porta a tenir una mirada nova sobre la vida, considerant la generositat del Creador que ens va donar la terra i que ens recorda la joiosa sobrietat de compartir. Aquesta conversió ha d'entendre's de manera integral, com una transformació de les relacions que tenim amb els nostres germans i germanes, amb els altres éssers vius, amb la creació en la seva varietat tan rica, amb el Creador que és l'origen de tota vida. Per al cristià, la conversió ecològica demana «deixar brotar totes les conseqüències del seu trobament amb Jesucrist en les relacions amb el món que ens envolta».⁹

5. *S'obté tant com s'espera*¹⁰

El camí de la reconciliació requereix paciència i confiança. La pau no s'aconsegueix si no se l'espera.

En primer lloc, es tracta de creure en la possibilitat de la pau, de creure que l'altre té la mateixa necessitat de pau que nosaltres. En això, podem inspirar-nos en l'amor de Déu per cadascú de nosaltres, un amor alliberador, il·limitat, gratuït i incansable.

La por és sovint una font de conflicte. Per tant, és important anar més enllà dels nostres temors humans, reconeixent-nos fills necessitats, davant d'Aquell que ens estima i ens espera, com el Pare del fill pròdig (cf. Lc 15,11-24). La cultura de la trobada entre germans i germanes trenca amb la cultura de l'amenaça. Fa que cada trobada sigui una possibilitat i un do del generós amor de Déu. Ens guia a anar més enllà dels límits dels nostres horitzons estrets, a aspirar sempre a viure la fraternitat universal, com a fills de l'únic Pare celestial.

Per als deixebles de Crist, aquest camí està sostingut també pel sagrament de la Reconciliació, que el Senyor ens va deixar per la remissió dels pecats dels batejats.

⁹*Ibid.*, 217.

¹⁰Cf. S. Joan de la Creu, *Nit fosca*, II, 21, 8.

Aquest sacrament de l'Església, que renova les persones i les comunitats, ens crida a mantenir la mirada en Jesús, que ha reconciliat «totes les coses, tant a la terra com al cel, posant la pau en tot el que hi ha per la sang de la seva creu» (Col 1,20); i ens demana que abandonem qualsevol tipus de violència en els nostres pensaments, paraules i accions, tant vers el nostre proïsme com vers la creació.

La gràcia de Déu Pare es dona amb amor sense condicions. Havent rebut el seu perdó, en Crist, podem posar-nos en camí per a oferir-lo als homes i a les dones del nostre temps. Dia rere dia, l'Esperit Sant ens suggereix actituds i paraules perquè ens convertim en artesans de la justícia i la pau.

Que el Déu de la pau ens beneeixi i vingui a ajudar-nos.

Que Maria, Mare del Príncep de la pau i Mare de tots els pobles de la terra, ens acompanyi i ens sostingui en el camí de la reconciliació, pas a pas.

I que cada persona que vingui a aquest món pugui conèixer una existència de pau i desenvolupar plenament la promesa d'amor i de vida que comporta.

Vaticà, 8 de desembre de 2019

FRANCESC